

Mircea MORARIU

Trista evanescență a actorului

Multe și amestecate sunt motivele ce îl pot determina pe un actor să își ia inima în dinți și să realizeze un recital sau, cum se cheamă el mai nou, un *one-man-show*. Experiența arată că, de cele mai multe ori, astfel de spectacole, deloc ușoare, nicidecum la îndemână, sunt în mai mică măsură rezultatul unor reale aspirații estetice, cât mai curând decontarea unor aspirații bovarice a cutărui artist care fie nu joacă suficient din varii motive, fie consideră că ceea ce i s-a încredințat să joace, până la un moment dat, e departe de posibilitățile sale. Și tocmai, pentru a arăta ce poate, nu doar în calitate de actor, ci și în aceea de scenarist, de scenograf, de coregraf, de regizor, respectivul își asumă toate riscurile și trece la treabă, binecuvântat de îngăduința câte unui director de teatru care astfel răsuflă ușurat că a scăpat de asalturile zilnice ale nemulțumitului cu pricina. Că pe urmă acesta își va rupe gâtul, iar eșecul va fi trecut în contul instituției – asta e cu totul altă poveste. Deocamdată, actorul cu pricina mai convinge doi-trei prieteni că trebuie să îl ajute, e tenace și mai găsește și vreo trei-patru sponsori, ba și câțiva parteneri media, care parteneri fiind nu prea pot să îl critice și se aruncă în valuri. O face cu o anume inconștientă, căci tot experiența demonstrează că puțini sunt spectatorii dispuși să-și cheltuiască o oră din viață și, eventual, chiar și ceva bani pentru a vedea un recital al cuiva care nu s-a făcut remarcat prin nimic în spectacolele Teatrului în care e angajat. Iar apoi, nemulțumirii anterioare îi urmează aceea că munca nu îi e băgată în seamă.

După ce am văzut spectacolul intitulat **Spărgătorul de ceață**, coproducție a Asociației *Theatron* și a Teatrului Maghiar de Stat „Csiky Gergely” din Timișoara, am dobândit convingerea că protagonistul acestuia, actorul Mátyás Zsolt, a luat în calcul mai toate riscurile expuse mai sus și a căutat soluții pentru a le opune argumente artistice. Și-a asumat regia spectacolului – deși, cu siguranță, ochiul din afară al regizorului profesionist i-ar fi fost mai mult decât util – însă pentru întocmirea scenariului a recurs (și bine a făcut) la ajutorul lui M. Józsa Timea Ildikó. Tânărul artist plastic orădean Ianis Vasílatos a asigurat spectacolului o scenografie minimală, dar eficientă. Coregraful András Lóránt a imaginat o mișcare scenică aptă să evidențieze disponibilitățile corporale ale actorului, dar și să exprime zbaterile și chinurile artistului ratat căruia Mátyás Zsolt îi împrumută pentru patruzecișicinci de minute chipul, vocea și trupul său. Schneider Tibor a filmat și editat imaginile ce fac astfel încât unele dintre primele replici rostite de actor – „*eu sunt cinematograful vorbitor*” – să dobândească suportul vizual necesar.

De altminteri, primele momente ale spectacolului sunt rezervate părții filmate. Vedem pe ecran un om complet îmbrăcat în negru, cu fața grimată, alergând bezmetic prin diverse locuri dintr-un mare oraș. Înfruntă privirile curioase, dezaprobatoare, mirate ale celor cărora – cine știe? – clovnul decăzut de acum le-a aurit odinioară chipul cu un zâmbet. Odată micul film încheiat, clovnul speriat irumpe din spatele ecranului, rupe pânza albă și începe să își istorisească povestea. Numai că histrionul trist, deabusolat, măcinat de spaime, alcool și neîmpliniri, nu se cantonează doar a ne relata momente din viața sa, precum nefericita dra-

goste pentru Marie. El vrea să ne facă să înțelegem care sunt stimulii actului creator, dar și blocajele acestuia, ce înseamnă libertatea creației, cum își simte artistul publicul, ce vede el dincolo de privirile lui curioase ori devoratoare, cum este când e părăsit de spectatori și cum se vede actorul pe sine atunci când el însuși își dă seama că a eșuat și că a devenit doar o piaiță șifonată. Actorul rămâne până la sfârșitul vieții un spărgător de ceață, rolul său fiind acela de a-și ajuta semenii să deslușească drumurile propriilor lor existențe. Sfârșitul fizic al unui actor e unul părelnic fiindcă, de fiecare dată, un alt histrion îi va lua locul și poate îi va repeta istoria.

Nu sunt lucruri tocmai noi care se spun în monologul rostit pe scenă de Mátyás Zsolt. Așa încât, emoția aproximată a recitalului său trebuie să vină nu din ceea ce spune el, ci din felul în care spune. Foarte mobil, permanent mobil, interpretul a intersectat textul cu secvențe coregrafice care tind să evoce cortegiile de fantasme ce agresează provocator ființa acum vlăguită a histrionului. Mai curând grație lor devine pregnantă ideea-cheie și astfel înțelegem că pe cât de bogat în amintiri, iluzii și rafturi de înțelepciune pe atât de fragil, de nevoiaș și evanescent e omul ce și-a spus povestea. Dacă în exprimarea zbaterilor acestei ființe speciale, conștientă de avatarurile pe care le presupune condiția de actor, dar și de ratarea sa umană și profesională, ar fi intrat și necesarul halou de mister, *Spărgătorul de ceață* și-ar fi sporit reușita.

Asociația THEATRON și Teatrul Maghiar de Stat „Csiky Gergely“ din Timișoara – Spărgătorul de ceață, scenariu dramatic de M. Józsa Timea Ildikó și Mátyás Zsolt Imre. Scenografia: Ianis Vasilatos. Imaginea: Schneider Tibor. Mișcarea scenică: András Lóránt. Cu: Mátyás Zsolt. Data reprezentației: 19 octombrie 2007.

Culori și nuanțe

Din materialele cu caracter documentar ce mi-au fost cu amabilitate puse la dispoziție de Secretariatul literar, am aflat că autorul piesei **Culori de femei** (*Couleurs de femmes*), de curând intrată în repertoriul Trupei „Szigligeti“ a Teatrului de Stat din Oradea și prezentată de aceasta în premieră pe țară (dacă nu chiar absolută) e iranian de origine, născut la Teheran și exilat în Franța din motive politice, regimul islamist din țara sa neîmpăcându-se cu felul în care Kazem Shahryari concepe teatrul. Deopotrivă poet și regizor, Kazem Shahryari e adeptul unui teatru de factură poetică, cu multiple și vizibile încatenări în realitate. El a răspuns propunerii venite din partea lui Gérard Astor, directorul Teatrului *Jean Vilar* din Vitry-sur-Seine, care i-a oferit acolo o rezidență de natură să-i permită să scrie o piesă ce ar urma să se transforme într-o trilogie (partea reprezentată la Oradea, deocamdată unica terminată, se cheamă *Vara*) ce urmărește destinul feminin și „culorile“ sale. Dramaturgul avea astfel ocazia să își continue și să dezvolte preocupări tematice mai vechi. Cum respectivul destin trebuia urmărit în mai multe țări europene (Franța, România, Ungaria, dar și Grecia), Kazem Shahryari și-a stabilit o adevărată strategie de lucru, a purces la interviuri documentare cu femei provenite din zonele respective și s-a slujit de confesiunile lor.

Plasată într-un timp doar aparent determinat, ale cărui limite se dilată spre a deveni din ce în ce mai neprecizate cu scopul de a dobândi o alură caleidoscopică,